

Asia: VN/13615/2019

Liikenne- ja viestintäministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta liikenneturvallisuusstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH) kiittää mahdollisuudesta lausua liikenneturvallisuusstrategian luonnoksesta.

Yleisiä huomioita

Strategiassa liikenneturvallisuutta lähestytään kokonaisvaltaisesti ja se kattaa kaikki liikennemuodot. SUH pitää tätä tärkeänä periaatteena, samoin kuin EU:n tieliikennettä koskevan nollavision ulottamista kaikkiin liikennemuotoihin. Liikenneturvallisuuden kunnianhimoisena tavoitteena tulee strategian mukaisesti olla, että kaikki liikennemuodot ovat vuoteen 2050 mennessä niin turvallisia, että kukaan ei kuole tai loukkaannu vakavasti liikenteessä.

Kuten strategiassa mainitaan vesiliikenteessä kuolee vuosittain noin 40–60 ihmistä, joista suurin osa hukkumisen seurauksena. Vesiliikenteen turvallisuustilanteen nykytilan kuvauksessa olisi hyvä tuoda esiin, että kaikkiaan vesillä ja jäällä liikkujien tapaturmissa hukkuu vuosittain noin 100–150 ihmistä, joista siis vesiliikenteessä noin kolmannes. Lisäksi nykytilan kuvauksessa voisi kuvata vesiliikenneonnettomuuksien määrien kehitystä, mikä niin ikään kuvaa vesiliikenteen turvallisuuskehitystä.

Hukkumiset eivät aina tapahdu vesiliikenteessä tai uudessa, vaan esimerkiksi putoamisen seurauksena liikuttaessa kaupunkien satamissa, silloilla tai jokivarsilla. Jäällä taas liikutaan lihasvoimien lisäksi usein eri kulkuneuvoilla ja esimerkiksi moottorikelkkailijoiden kuolemantapauksista suurin osa on hukkumisia.

SUH näkeekin, että vesiliikenneonnettomuuksien ja kaikkien hukkumiskuolemien ehkäiseminen tulisi nähdä yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa korostuu poikkihallinnollinen ja eri liikenneturvallisuustoimijoiden yhteistyö.

SUH pitää hyvänä, että liikennestrategian valmistelua on tehty laajassa sidosryhmäyhteistyössä ja siinä on otettu huomioon keskeiset liikenneturvallisuuteen vaikuttavat kansalliset strategiat ja ohjelmat, kuten Turvallisesti kaiken ikää – Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma vuosille 2021–2030.

Liikenneturvallisuusstrategian toimeenpanoa, seuranta ja arviointia olisi hyvä jatkaa poikkihallinnollisessa sidosryhmäyhteistyössä, joskin myös laajemman kaikkien veteen liittyvien kuolemien ja onnettomuuksien ehkäisyyn kohdentuvan vesiturvallisuusfoorumin käynnistämistä esimerkiksi tulisi harkita. Vastaavista on hyviä kokemuksia esimerkiksi Iso-Britanniasta (National Water Safety Forum tai Australiasta (Australian Water Safety Council).

Tapaturmaisten hukkumisten lisäksi 30–40 ihmistä hukkuu vuosittain itsemurhan seurauksena, joten SUH pitää tärkeänä, että liikenneturvallisuusstrategiassa nostetaan esiin ennaltaehkäisevän mielenterveystyön merkitys liikenteen turvallisuuden edistäjänä ja siihen liittyen on kirjattu konkreettisia toimenpiteitä.

Strategiassa on kuvattu kansainvälistä yhteistyötä. Hukkumisonnettomuuksien ehkäisemiseen lisäpontta on tuonut myös tuore huhtikuussa 2021 hyväksytty YK:n yleiskokouksen päätöslauselma A/RES/75/273 ”Global drowning prevention”.

Vesiliikennettä koskevat toimenpiteet

Tietoperusteinen päätöksenteko on yksi liikenneturvallisuusstrategian linjauksia. SUH pitää tärkeänä, että tietopohjaa vesiliikenteen turvallisuudesta ja siihen liittyvistä tekijöistä vahvistetaan (8). SUH:n näkemyksen mukaan tulisi myös harkita, että vakavien loukkaantumisten seuranta ulotettaisiin vesiliikenneonnettomuuksiin (9). E erityisen tarpeellisenä SUH pitää vesiliikenteen onnettomuustilastoinnin kehittämistä siten, että tilastoista ilmenee pelastusliivin/kelluntapukineen käyttö (22). Ilman tätä tietoa on vaikea arvioida esimerkiksi uuden vesiliikennelain tai turvallisuusviestinnän vaikutuksia. Lisäksi tarvitaan ajantasaista tietoa ylipäätään pelastusliivien käytöstä.

Liikennestrategiaan on kirjattu, että kasvatuksen ja koulutuksen kautta voidaan varmistaa, että ihmisillä on hyvät tiedolliset ja taidolliset lähtökohdat turvalliseen liikkumiseen. SUH kannattaa strategian vesiliikenteen koulutuksen kehittämiseksi esitettyjä toimenpiteitä (42 ja 43).

Veneilyverkoston alaisuuteen perustettavassa alatyöryhmässä on mahdollista tiivistää eri koulutusorganisaatioiden välistä yhteistyötä veneilijöiden koulutusten sisältöjen ja -menetelmien osalta. On myös tärkeää, että sähköisiä oppimisympäristöjä kehitetään ja että tarjolla kaikille avointa matalan kynnyksen veneilykoulutusta. Tästä hyvänä esimerkkinä Suomen Meripelastusseuran Veneilytaito.fi -nettisivusto.

Veneilyä harrastaville suunnatut koulutukset ovat tärkeä osa vesiliikenteen turvallisuustyötä, mutta lisäksi voimavaroja tulisi suunnata lasten ja nuorten uimataidon ja vesi- ja jääturvallisuustietojen ja taitojen edistämiseen. Suomen olosuhteissa edellä mainitut tiedot ja taidot ovat edellytys sille, että vesillä, jäällä ja veden äärellä liikkumisesta voi nauttia turvallisesti.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan uinti ja vesiliikunta kuuluvat liikunnan opetukseen kaikilla luokka-asteilla ja jokaisen lapsen tulisi peruskoulun aikana oppia uimaan, pelastautumaan ja pelastamaan vedestä. Kuntakohtaiset erot tämän toteutumisessa ja opetuksen järjestämisessä ovat kuitenkin suuria. SUH pitää tärkeänä, että uima- ja vesi- ja jääturvallisuustaitojen opetuksen kehittäminen, joka on myös yksi SUH:n perustehtävistä, näkyy liikenneturvallisuusstrategiassa ja esittää, että päiväkotien ja koulujen liikenne- ja liikuntakasvatuksen kehittämistä koskeva toimenpide (28) laajennetaan koskemaan myös vesiliikennettä.

Vesiliikenteessä tapahtuvissa kuolemantapauksissa nousee esiin erityisesti pelastusliivien tai muiden pelastuspukineiden käyttämättä jättäminen sekä alkoholin käyttö. Nämä ovat keskeisiä teemoja SUH:n turvallisuusviestinnässä ja erityisesti SUH:n ylläpitämässä Viisaasti Vesillä -kampanjassa, jota on toteutettu yhteistyössä eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa jo vuosien ajan. Kampanjan viestintää toteutetaan sosiaalisen median, mediaviestinnän sekä tapahtumien välityksellä. Kampanjaa toteutetaan tällä hetkellä hyvin pienin resurssein ilman ulkopuolista rahoitusta, eikä siihen ole esimerkiksi mahdollista hankkia lainkaan maksettua lisänäkyvyyttä.

Mikäli vesiliikenteen turvallisuusviestintää ja kampanjointia halutaan tulevaisuudessa toteuttaa vaikuttavammin erityisesti strategiassa kuvatuille riskiryhmille kohdentaen ja näkyvästi, on vesiliikenteen turvallisuustyöhön myönnettävä lisää rahoitusta (60). SUH pitää myös kannatettavana vesiliikenteen turvallisuustyön yhteistyön tehostamista esimerkiksi veneilyverkoston alaisuudessa (6), turvallisuusviestinnän ja kampanjoinnin kohdentamista (61) ja turvallisuusvälineiden käytön edistämistä (62).

Vesiliikenteeseen suunnatun koulutuksen ja turvallisuusviestinnän kehittämisen lisäksi strategiassa on kirjattu toimenpiteitä lainsäädännön kehittämiseksi.

SUH pitää tarpeellisena selvittää promillerajan laskemista 0,5 promilleen huviveneilyssä eli jopa laajemmin kuin vain moottoriteholtaan suurten veneiden kuljettajilta (112).

Kansainvälisen näytön perusteella pelastusliivien käytön säätämällä pakolliseksi on onnistuttu vähentämään merkittävästi vesiliikenteessä tapahtuvia kuolemia. Yksinomaan asenteisiin vaikuttaminen ei näytä tehoavan. SUH kannattaakin edelleen nykyistä tiukempaa sääntelyä pelastusliivien käytön osalta. Pelastusliivien käyttöpakko tulisi ulottaa moottori- ja purjevereiden lisäksi soutuveneisiin. Vähintään vesiliikennelakia tulisi täsmentää, että myös soutuveneessä tulee olla pelastusliivit tai muu kelluntapukine kaikille matkustajille. Se, että soutuveneeseen päällikön edellytetään varmistavan, että kaikilla on pelastusliivit tarvittaessa päällä, on ristiriitainen, kun laissa ei kyseistä varustetta ei edellytetä soutuveneessä olevan mukana.

SUH on valmis osallistumaan liikenneturvallisuusstrategian toteuttamiseen ja edistämään strategian linjauksia vesiliikenteen turvallisuuden edistämiseksi nykyisen toimintansa puitteissa. Lisäpanostukset esimerkiksi turvallisuusviestinnän kehittämiseen vaativat kuitenkin lisäresursseja.

Heinonen Kristiina
Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto